

fructus talis beneficii, quamdiu sententia contra ipsum non profertur, si alioquin suo muneri satisfacit, quia est vere dominus beneficii.

20. *Secundum pronuntiatum.* — Secundo, dicendum est ante omnem sententiam amitti aliquod jus circa beneficium ipsum, seu quasi infirmatur prior titulus, aut veluti confiscatur. In hoc sensu vera est prima sententia, et maxime ostenditur ex illo effectu, quod beneficium impetrari potest a die commissi criminis, et resignatio ab illo facta ab eodem tempore invalidari; nam, licet de hoc effectu non constet proprio et speciali jure, satis est quod usu et stylo curiæ probetur; et mea sententia comprehendere potest in cap. *Cum secundum leges*, de Hæret., in 6. Ex quo etiam constat omnes fructus ex tali beneficio perceptos, ab eodem die esse confiscatos; et ideo hanc vocavi quasi confiscationem beneficii, quæ ex dicendis de propria aliorum bonorum confiscatione magis elucidabitur. Advertendum hic est collationem novi beneficii factam hæretico ipso jure esse nullam, ita ut nec post conversionem possit illud retinere absque nova concessione, ut constat ex cap. 2, § *de Hæreticis*, in sexto, et Doctoribus quos refert et sequitur Sanchez, citato cap. 26, num. 4; et Garcia, part. 11, cap. 10, num. 72 et 80; et Azor, tom. 1 Instit. moral., lib. 8, c. 13, quæst. 8.

DISPUTATIO XXII.

DE TEMPORALI PŒNA HÆRETICORUM, QUÆ FIT PER CONFISCATIONEM TEMPORALIUM BONORUM.

Post spirituales pœnas, dicendum sequitur de temporalibus, quæ bonis etiam temporalibus privant; in quo ordine solent distinguere tria genera bonorum, scilicet, vitæ seu corporis, famæ et fortunæ. De infamia, quæ opponitur secundo generi bonorum, dictum jam est propter rationem superius tactam. Pœnas autem privantes bonis primi generis nos corporales vocamus, de quibus disputatione sequenti dicturi sumus. Hic ergo solum agimus de pœnis, quæ privant bonis fortunæ, seu externis, et has vocamus speciali modo temporales, omnesque sub confiscatione bonorum comprehenduntur, quia in illo genere nulla major pœna esse potest, et in illa tanquam partes in toto reliquæ omnes continentur. Hæc igitur confiscatio a nobis declaranda est,

quantum Theologis utile fuerit, et brevitatis temporum permiserit: nam quæ juristæ de illa tradunt, fere infinita sunt.

SECTIO I.

Utrum confiscatio bonorum sit pœna ipso jure hæreticis imposita, et quæ ab illis ipso facto, et ante omnem sententiam incurratur?

1. *Confiscatio et fiscus quid?* — Primum omnium necessarium est vocem exponere; et imprimis quoniam *confiscatio* dicitur habitudinem ad fiscum, sciendum est ex Augustino, Ps. 146, in fine, et Isidoro, lib. 20 Etymolog., c. 9, *fiscum* significare saccum publicum, in quo pecuniæ publicæ reponuntur, id est, ærarium, seu thesaurum bonorum, seu jurium regalium. Unde lege secunda, in principio, ff. Ne quid in loco publico, bona propria principis res fiscales dicuntur. Et secundum communem usum solus rex vel princeps supremus dicitur habere *fiscum*. Et claritatis gratia possumus distinguere duplicem *fiscum*, scilicet *civilem*, qualis est regius, et *ecclesiasticum*, qualem habet Pontifex, et suo modo possunt habere Episcopi, vel particulares Ecclesiæ. Hinc ergo *confiscatio bonorum* dicitur quædam specialis applicatio bonorum delinquentis ad *fiscum*, per quam fit ut et talia bona sint specialiter obligata *fisco*, et *fiscus* ipse aliquod jus ad talia bona acquirat. Et hoc modo, in lege *Procuratores*, ff. de Jure fisci, talia bona dicuntur devoluta ad *fiscum*, et in leg. *Quisquis*, C. ad Legem Juliam majestatis, dicuntur addita *fisco*. Et hæc sufficiunt ad explicationem vocis; nam res ipsa explicando effectus confiscationis declaranda est.

2. *Prima assertio pro prima parte tituli.* — Hoc supposito, dicimus primo, propter delictum hæresis utroque jure impositam esse pœnam confiscationis omnium bonorum personæ sic delinquentis. Ita jure civili tantum est in lege *Manichæos*, cum duabus sequentibus; et Authent. *Gazaros*, c. de Hæret., et l. *Quisquis*, et leg. ult., c. ad legem Juliam majestatis, et in leg. ult., c. de Bonorum præscriptionibus. In jure autem canonico est celebris textus in cap. *Cum secundum leges*, de Hæret., in 6, ubi Gloss. et Doctores, et omnes qui de hæreticis scribunt. Et ratio redditur, tam in illo textu, quam in aliis, quia leges humanæ puniunt crimen læsæ majestatis humanæ, imo interdum etiam minora crimina, confis-

catione bonorum; ergo multo magis crimen læsæ majestatis divinæ, quod per hæresim committitur, tali pœna puniendum est. Secunda ratio esse potest, quia hæ pœnæ infliguntur, ut timore illarum homines a delictis absterneant; maxime autem solent homines timere privari bonis omnibus, et ideo talis pœna aptissima est ad homines coercendos. Tertia item ratio addi solet, quia hæretici sunt sæpe hostes Ecclesiæ et fidelium, et ideo, ut debilitentur vires eorum contra Ecclesiam, privantur bonis temporalibus, quibus homines ad persequendos hostes maxime juvari solent.

3. *Objectio contra proxime resoluta, circa quam videri potest late Farin., de Hæret., q. 291, toto parag. 1. — Solvitur.* — Sed objici potest: nam hinc sequitur ut filii innocentes propter peccatum patris puniantur; quod videtur esse contra naturalem æquitatem, quæ jubet ut pœnæ ferantur in auctores delictorum, et non ultra progrediantur, leg. *Sancimus*, cod. de Pœnis. Et sequela patet, quia si parentes omnibus bonis priventur, necesse est ut filii eisdem careant, et paupertate affligantur. Maxime vero videtur hoc pietati repugnare, quando filii sunt catholici; nam plus eis favere debet propria fides quam paterna perfidia. Ad objectionem respondetur primo, bona quæ confiscantur, non esse filiorum, sed parentis; nam si aliqua sunt propria filiorum, illa non confiscantur sine proprio peccato ipsorum, ut infra dicitur; pater autem suis bonis privatur propter suum delictum. Quod autem inde consequenter sequatur filiorum egestas, non est considerandum, quia non propterea filius per se punitur, seu in se, sed per accidens, seu in alio. Addimus vero secundo, interdum ex intentione et verbis legis, pœnam in his temporalibus bonis, vel etiam in infamia directe extendi ad filios propter peccatum patris, quod non est contra æquitatem, sed ad bonum commune necessarium, ut tradit Innocentius III, in capite *Vergentis*, et habetur etiam in lege *Quisquis*, § primo, cod. ad Legem Juliam majestatis. Et ratio est, primo, quia filius est quædam res patris, et ideo pater in filio tanquam in re sua puniri potest. Secundo, quia hoc modo multum augetur pœna ipsorum parentum, propter amorem filiorum, et ita fit ut magis delinquere timeant. Tertio, quia propter atrocitatem delicti, et propter exemplum aliorum, et propter memoriam parentum, quæ in filiis manet, ita sæpe necessarium est. De qua vi-

deri possunt quæ late tradit Siman., tit. 29. Ad alteram vero partem, de filiis catholicis, olim in legibus Codicis addebatur illa limitatio, quod filii catholici suis legitimis non privarentur, quæ probata etiam fuit in concilio Toletano IV, capite 60, et habetur in capit. *Judæi*, 1, quæstione 4; postea vero jure novo canonico, 1, quæst. 4, ablata est limitatio propter rationes tactas, et habetur in dicto c. *Vergentis*, de Heret., et magis in epistola originali Innocentii III explicatur.

4. *Secunda assertio.* — *Sot. et Navar. non repugnant assertioni.* — *Probatur ex jure.* — *Fundatur ratione.* — Dico secundo hanc pœnam confiscationis bonorum latam esse ipso jure, et ita incurri ipso facto ante omnem sententiam, etiam criminis declaratoriam. Contra hanc assertionem referri solent Soto, lib. 1, de Justit., quæst. 6; et Navarr., capit. 23, num. 66, in Summa, et quidam alii, ut videre licet in Sancio, dicto libro secundo, capite octavo; sed oportet advertere aliud esse loqui de privatione bonorum, aliud de confiscatione; hæc enim duo valde distincta sunt, ut ex declaratione vocis supra data intelligi potest, et sequentibus sectionibus evidentius fiet. Dicti ergo auctores de privatione bonorum loquuntur, de qua postea dicemus, et ita non contradicunt assertioni positæ, quæ communis, et certissima est; et de illa videri possunt Vasq. 1. 2, disputatione 170, num. 9; et Sancius supra, et capite 26; Siman., tit. 9, num. 189 et sequent.; Anton. Gomez, 3 tom. Opusc., in ult.; et Bursatus, cons. 292, in tertio volumine, ubi, num. 10, ait sententiam judicis non facere confiscationem, sed declarare ac denunciare jam factam; et quamvis in jure civili antiquo hæc assertio non esset in hoc peccato expresse declarata, sufficere poterat, quod in crimine læsæ majestatis humanæ ita esset imposita; nam postea facta est in hoc æquiparatio in peccato hæresis. Verumtamen etiam in illo ita declaratur hæc pœna in dicta Authent. *Gazaros*, cod. de Hæret., et in dicto cap. *Cum secundum leges*, additur particula *ipso jure*, et declaratur, quod ante sententiam non fiat executio, in quo aperte supponitur ante sententiam fieri confiscationem, et ita in quadam lege Hispaniæ, lib. 8 Novæ recompilationis, titulo 21, l. 4, expresse additur particula: *Ante sententiam declaratoriam*. Ratio vero in gravitate criminis fundatur.

5. *Confirmatur.* — Præterea declaratur et confirmatur assertio ex duobus effectibus,

quos hæc lex pœnalis habet ante sententiam circa hæreticum, quos facere non posset, nisi ipso facto illius bona essent confiscata. Primus effectus est, quia a die commissi criminis manent bona hæretici ita obligata fisco, ut omnes alienationes ab illo die factæ in præjudicium fisci, postea per sententiam rescindantur, quod fieri non posset, nisi fiscus ab illo die aliquod jus in talia bona acquisivisset. De hoc autem effectu concors est sententia omnium scribentium in hac materia, et super dictum cap. *Cum secundum leges*. Nam, licet in illo textu iste effectus non declaratur expresse, tamen fit æquiparatio hujus confiscationis cum illa, quæ fit propter crimen læsæ majestatis humanæ, cui hæc effectus expressè

declaratur in lege ult., c. ad legem Juliam majestatis. Et de hoc effectu plura videri possunt in Siman., tit. 9, num. 21; Sancio, dicto l. 2, c. 14, et in aliis quos ipsi allegant.

6. *Progreditur confirmatio.* — Secundus effectus est, quia, secundum communem regulam juris, hæres defuncti non potest propter delictum defuncti conveniri, neque in judicium vocari propter bona defuncti, nisi illo vivente inchoata fuisset lis et contestata, ut habetur in leg. *Ex judiciorum*, ff. de Accusatione, et sumitur ex leg. 1, cod. Ex delictis defunctorum. At vero in delicto hæresis, quamvis hæreticus in vita sua non fuerit denunciatus, nec mota fuerit contra eum lis, nihilominus, si post mortem denuntietur, ut fieri potest et debet, et per sententiam declaratur, consequenter etiam conveniuntur hæredes, et bonis etiam jam possessis privantur, ut habetur in capite *Accusatus*, paragr. *In eo*, de Hæret., in sexto, et sumitur ex capite *A nobis*, secundo, in ultimis verbis de Sent. excomm.; ergo signum est illa bona hæretici non transivisse ad hæredes, nisi cum onere, et reali obligatione quam ad fiscum habuerunt a die criminis; nam propter debitum reale conveniri possunt hæredes loco defuncti. Et ita in dicta leg. *Ex judiciorum* excipitur ab illa regula crimen læsæ majestatis humanæ propter confiscationem bonorum, quæ ratione illius fit ipso facto, in quo æquiparatur illi crimini hæresis, ut sæpe dictum est. Et de hoc effectu videri possunt Ant. Gomez, in dicto tom. 3 Variar., cap. ultim.; et Siman., tit. 9, num. 189; et Vasq. 1. 2, disput. 170, num. 9.

7. *Primum corollarium ex dictis.* — Atque ex his sequitur primo, hanc pœnam confiscationis bonorum incurri statim per hæresim occultam, quod aliqui extendunt etiam ad

mentalem, seu per se occultam; sed est improbabilis sententia, sufficienterque improbata ex dictis disputatione præcedenti; quia multo minus potest aliquis puniri pœnis externis et temporalibus propter mentale delictum, quam spiritualibus pœnis. Intelligitur ergo illatio de hæresi per accidens occulta, et ita est communis sententia, quam tradunt in capite ultimo de Hæret., Panormitan., n. 1; et Felin., numero 6; Navarr., in Summa, capite 27, numero 56; Corduba, in Quæstionar., libro primo, quæstione 36; Sancio, referens plures alios, dicto libro 2, capite 8, in principio. Et probatur clare ex capite 2, § *Si post mortem*, de Præscriptione, in sexto. Et ratio est manifesta ex dictis, quia hæc

pœna non fit per sententiam hominis, neque illam expectat, sed fit immediate per ipsam legem, quæ semper loquitur, et operari potest; ergo, eo ipso quod fit delictum, lex efficit pœnam. Et præterea ex dictis effectibus id evidenter convincitur. Unde improbabilis est sententia, quam Sanc. supra, num. 6, refert ex Cantera, in Quæstionibus crimin., tit. de Quæstionibus tangentibus punitionem, c. 1, num. 18; et Farin., de Hæresi, quæst. 190, numero 23, limit. 2, qui dixit, quando hæresis externa est ita occulta ut probari non possit, non manere bona confiscata. Hoc enim nullo fundamento dici potuit, quia nec jure fulcitur, nec ratione; imo, supposito jure a nobis explicato, est omnino contra rationem, quia ut hæc pœna incurratur, non est necesse ut delictum probetur, quia non est necessarium judicium, neque efficacia legis pendet ex probatione; ergo neque necessarium est ut delictum factum sit coram testibus, per quos probari possit; quia, ut supra diximus, quando hæc impotentia est tantum per accidens, non impedit efficaciam legis.

8. *Secundum corollarium bipartitum.* — *De priori parte.* — Secundo, inferitur ex dictis hanc confiscationem fieri in illo puncto, seu momento, in quo externa manifestatio internæ hæresis consummatur; quia neque antea fieri potest, cum nondum sit delictum sufficienter commissum, neque est cur differatur, ut jam probatum est. Circa priorem vero partem, addunt aliqui juristæ quamdam limitationem; dicunt enim aliquando rescindi alienationes bonorum factas ante delictum commissum, quando per fraudem factæ præsumuntur; ex quo aperte sequitur etiam confiscationem esse factam ante commissum delictum, quia non potest rescindi alienatio,

nisi propter confiscationem. Verumtamen licet in aliis delictis externis, ut in crimine læsæ majestatis humanæ, hoc fortasse locum habeat, in hæresi nullo modo potest locum habere, quia nunquam pœna hæc incurritur, donec delictum sit exterius, vel consummatum, vel ita attentatum, ut mens et deliberatio delinquentis sufficienter manifestata sit. Ut, verbi gratia, in crimine læsæ majestatis humanæ, ad incurrendam hanc pœnam, necessarium erit ut aliquis saltem manifestaverit voluntatem et deliberationem occidendi principem, quamvis nondum illam executioni mandaverit, in qua delictum illud consummatur. At vero peccatum hæresis per solam

manifestationem sufficienter consummatur, et ante consummationem talis delicti confiscatio locum non habet.

9. *De posteriori, dubium est an confiscatio extendatur etiam ad bona acquisita post commissam hæresim.* — *Prima opinio in hoc dubio.* — *Ejus fundamentum.* — *Confirmatur.* — Circa alteram vero partem, grave dubium occurrit, videlicet, an confiscatio facta pro eo momento in quo delictum committitur, in eodem finiatur, vel continuetur, seu pro aliquo tempore duret; quod est querere an confiscentur tantum ea bona quæ tunc habet qui delinquit, vel etiam quæ postea acquirit, quod alias interrogari solet, an confiscentur etiam bona futura; quod intelligi potest vel de tempore usque ad sententiam datam, vel etiam post sententiam. In quo quatuor invenio opiniones. Prima est, confiscationem solum fieri eo tempore quo commissum est delictum, et statim cessare, et consequenter omnia bona postea acquisita non confiscari. Ita videtur sentire Matienço, in lib. 5 Recompilat., tit. 4, lib. 3, num. 6, referens alios. Fundamentum est, quia delinquens ita punitur postea per sententiam, sicut puniretur si sententia esset lata eo tempore quo deliquit, ut dicitur in l. 1, ff. de Pœnis; sed si hæreticus puniretur in eodem tempore in quo deliquit, solum privaretur illis bonis quæ tunc haberet: ergo illa tantum confiscantur, et statim finitur confiscatio, neque ad alia bona extenditur, quæ postea acquiruntur. Et confirmatur, quia pœnæ restringendæ sunt, et non extendendæ; nullum autem est jus quod declarat extendi confiscationem ad bona postea acquirenda, vel quod reddat hæreticum inhabilem ad acquirendum plene et perfecte alia bona; ergo confiscatio tantum illo tempore fit.

10. *Secunda opinio extrema contraria, vi-*

membris. — Secunda sententia extreme contraria est, durare confiscationem non solum usque ad sententiam, sed post illam. De priori parte statim dicam; posteriorem autem tradit Emmanuel Suarez, in Scholio ad Antonium Gomez, lib. 3 Variar., cap. ult., ubi alios juristas refert; declarat autem circa bona acquisita post sententiam, acquirere hæreticum emendatum et absolutum, proprietatem et usum suorum bonorum, manere tamen confiscata quoad hoc ut non possit de illis testari, sed in eis fiscum succedat; et fundatur in aliquibus legibus disponentibus, ut qui propter delictum omnibus bonis privatur, testari non possit, l. secunda, cod. de Bonis

proscriptorum, cum similibus; sed hæreticus privatur omnibus bonis propter hæresim; ergo, licet tempore mortis habeat aliqua bona, non poterit de illis testari; ergo in illis fiscus succedet; ergo saltem quoad effectum durat seu extenditur confiscatio.

11. *Tertia opinio communior, et bipartita.* — Tertia sententia est durare confiscationem usque ad sententiam, et consequenter bona acquisita toto illo tempore manere confiscata; secus vero esse de bonis post sententiam acquisitis. Hæc est communior sententia, quam tenet Julius Clar., libro quinto, § *Hæresis*, num. 19, et § ultim., quæst. 78, num. 212; et Siman., tit. 9, num. 61; Azor, tomo 1, lib. 3, capite 7, quæst. 8; Vasquez, 1. 2, disp. 169, num. 8; Farin., de Hæresi, quæst. 190, num. 25. Fundamentum prioris partis est, quia leges statuunt ut ille, cujus bona confiscantur, privetur omnibus bonis quæ habet, quando damnatur, l. *Ejus qui*, § 1, ff. de Testam.; dicitur autem quis damnari, quando contra illum sententia profertur; nam hæc condemnatio proponitur ut distincta a confiscatione, et ita textus ille sine dubio loquitur de damnatione, quæ fit per hominem, non per legem; ergo confiscatio extenditur ad omnia bona usque ad sententiam. Et ita etiam colligitur ex quadam lege Hispaniæ, libro 5 Recompilat., tit. 9, l. 10, et statim hæc pars amplius confirmabitur simul cum secunda.

12. *Quarta opinio.* — Est vero quarta sententia, quæ hanc limitat quoad priorem prædictam partem, adhibita distinctione; nam si hæreticus in hæresi permanet usque ad sententiam, tunc procedet dicta opinio; si vero aliquo tempore ante sententiam resipiscat, et ex animo ad fidem catholicam redeat, ait hæc opinio confiscationem durare usque ad tempus conversionis, quia toto illo tempore est

hæreticus, et ideo continue confiscantur bona quæ in illo tempore acquirit. Postquam vero factus est Catholicus, cessat, inquit, confiscatio, et plene ac libere possidet bona quæ tunc acquirit, quia jam non delinquit, et quia pro eo tempore maxime procedit fundamentum primæ sententiæ, quia jam est sententia lata per legem ipsam, et ideo solum fertur juxta conditionem delinquentis, eo tempore quo delinquit. Et hanc opinionem tenet Sanch., libro 2, cap. 14, num. 10, qui alios plures refert, et præsertim videtur idem sentire Tello Fernandez, in leges Tauri, l. 4, n. 48; et Guttier., l. 2 Practicar. quæst., q. 39, num. 6; et Salcedo, ad Practicam Bernard. Lucensis, c. 86.

13. *Primum pronuntiatum circa hoc dubium probatur ex jure.* — In hac re, incipiendo ab his quæ certiora sunt, dico primo: postquam lata est sententia, et hæreticus est emendatus, et absolutus ab Ecclesia, nulla est confiscatio bonorum quæ postea acquirit, sed tunc saltem omnino finitur. Hæc est communissima sententia, quæ vix potest in dubium trahi; quia de confiscatione in genere est expressa in jure, l. *Si mandavero*, § *Is cui*, ff. Mandati, ubi dicitur, publicatis bonis, quicquid postea acquiritur, non sequitur fiscum; et idem sequitur ex cap. *Felicis*, vers. *Verum cum talis*, de Pœnis, in sexto, ibi: *De postmodum acquisitis repetitio non negetur*; ergo idem dicendum est in peccato hæresis. Probatur consequentia; tum quia nihil speciale disponunt jura de confiscatione hæretici quoad hanc partem; tum etiam quia nullum est jus quod imponat hanc pœnam hæretico, ut testari non possit, etiamsi jam punitus fuerit per Ecclesiam, et absolutus, saltem quoad ea bona quæ post sententiam acquisita fuerunt; non sunt autem multiplicandæ pœnæ sine expresso jure; ergo sicut illa bona acquisita post sententiam libere possidentur quoad alios usus vel alienationes, ita etiam quoad disponendum de illis per testamentum; ergo nullam confiscationem incurrunt. Et ita docuit expresse Anton. Gomez, in dicto cap. ult., allegando alios, et id pro constanti ponit Sancius supra, referens plures.

14. *Secundum pronuntiatum.* — *Triplex corollarium ex nunc dictis.* — Dico secundo: confiscatio bonorum non finitur statim ac homo cessat ab actuali peccato hæresis, propter quod bona confiscantur; sed ad minimum durat quandiu hæresis, saltem animo, non retractatur. Probatur, quia qui semel incidit

in hæresim, quandiu in illa permanet, virtualiter credit eundem errorem, et vult extra Ecclesiam perseverare; ergo semper est quasi in eodem peccato; ergo semper etiam subiectus est eidem confiscationi. Dices, quamvis permaneat in habituali peccato, fieri tamen posse ut iterum non committat actuale peccatum hæresis. Respondeo imprimis de se semper perseverare in statu actualis peccati, quia semper et continue tenetur statim ad Ecclesiam redire; et ideo accidentarium esse, quod propter inadvertentiam a novo peccato actuali excusetur. Deinde lex absolute confiscat bona hæretici; ille autem hæreticus est, etiam quando actualiter de hæresi non cogitat. Ac denique probabile est ita confiscari bona hæretici, ut ipsa persona, quandiu in hæresi manet, sit incapax ad acquirendum bona, quæ non sint, eo ipso, fisco obligata. Unde a fortiori infertur, improbable esse, quod quidam dixerunt, per pœnitentiam de hæresi auferri confiscationem etiam de bonis ante hæresim acquisitis; quia pœnitentia apud Deum non liberat hominem a pœnis Ecclesiæ, ut supra dictum est, et notat Sancius supra, numero 13. Unde sequitur secundo, si quis post primum lapsum in hæresim, coram Deo respiscat, et iterum redeat ad hæresim, eo ipso confiscari denuo bona, etiam post priorem respiscantiam acquisita. Ac tandem sequitur eum, qui in statu hæresis reperitur, eo tempore quo ad iudicium Ecclesiæ trahitur, habere omnia bona confiscata quæ tunc possidet, etiamsi sæpius antea pœnitentiam egisset, quia per ultimum actum hæresis omnia præcedentia sunt revocata, etiamsi daremus, bona acquisita eo tempore, quo in statu pœnitentiæ perseverabat, non fuisse statim confiscata.

15. *Tertium pronuntiatum.* — Dico tamen tertio probabilius esse confiscationem durare usque ad tempus latæ sententiæ, et omnia bona usque ad illud acquisita esse publicanda, saltem in foro Ecclesiæ. Probatur primo, quia hæc est communior sententia, et favorabilior fidei. Secundo, quia dictum caput *Cum secundum leges*, absolute et indistincte confiscat bona hæretici, et dat facultatem fisco occupandi omnia illa post sententiam; ergo ita fieri potest, et (ut existimo) consuetudo ita interpretatur legem. Tertio, est optima ratio, quia, quandiu hæreticus non redit ad Ecclesiam in foro ejus, ita ut ab illa absolvatur eique reconcilietur, semper præsumitur, et iudicatur ut hæreticus, juxta regulam juris, quod

semel malus, semper præsumitur malus, quod specialiter de hæretico dixit Felin., in capit. *Scribam*, de Præsumptione, numero tertio, in fine, nisi contrarium, inquit, probetur. Quod certe de hæretico apud Ecclesiam probari non potest, quia, licet aliquis actus exterioris conversionis probari possit, non tamen quod ex corde fuerit factus; imo potest præsumi quod fiat ad vitandam pœnam confiscationis. Et ideo oportet, ut talis conversio fiat in foro Ecclesiæ, et modo per illam præscripto. Dico autem in foro Ecclesiæ; quia in foro conscientiæ posset fortasse, qui ex corde convertitur, conformari quartæ opinioni, quæ probabilis est. Et per hæc satisfactum est fundamentis aliarum opinionum. Solum circa illa jura, quæ secunda opinio afferbat, quod hæreticus testari non potest, advertendum est intelligenda esse vel de bonis confiscatis, ut supra dicit Guttier., l. *Is cui*, ff. de Testam., vel certe intelligenda esse de hæretico Ecclesiæ non reconciliato, nam reconciliatus jam nullo modo hæreticus est.

16. *Hæretici bona cui fisco cedant, Ecclesiæ, an regis?* — Ultimo interrogari potest cui fisco applicanda sint illa bona; nam cap. *Cum secundum leges* indistincte loquitur, et potius significat fisco sæculari applicanda, ut notat Glossa, in Clement. 2, de Hæret., verb. *Ecclesiæ*. At in capit. *Excommunicamus*, primo, paragr. *Damnati*, et capit. *Vergentis*, de Hæret., bona clericorum applicantur Ecclesiæ, laicorum autem fisco regio. Tamen postea aliæ distributiones per varias Bullas pontificias factæ sunt, et in diversis provinciis variæ sunt consuetudines, quæ licite servari possunt, ut videri potest in Covarr., libro 2 Variar., capite nono, numero 12 et 14; Penna, 3 part. Directorii, commentar. 15; Jul. Clar., libro quinto, verbo *Hæresis*, num. 12; Farin., de Hæresi, quæst. 190, a num. 154, usque ad 192, et aliis, quos ipsi allegant.

SECTIO II.

Utrum hæreticus ipso facto amittat jus possidendi bona sua, ideoque ante sententiam teneatur in conscientia illa fisco tradere.

1. *Prima opinio affirmans.* — *Primum argumentum.* — *Secundum.* — *Tertium.* — Supponimus non posse fiscum ante sententiam auferre bona ab hæretico; ita enim expresse prohibetur in dicto capit. *Cum secundum le-*

ges; et ideo solum tractatur quæstio, an ex parte delinquentis sit obligatio in conscientia illa bona restituendi fisco, quamvis per coactionem non possint ab illo eripi; hæc enim duo distincta sunt, et frequenter separantur. Unde prima opinio affirmat teneri hæreticum externum, quantumvis per accidens occultum, statim se abdicare bonis, et illa tradere fisco. Ita sensit Panormitan., in cap. primo, de Constitut., numer. 11, et ibi Felin., num. 43, quos sequitur Anton. Gomez, libro 3 Variar., cap. 2, num. 5, et late defendit sententiam hanc Castr., libro 2 de Leg. pœnal., cap. 8 et 9; libro 2 de Justa hæret. pœnit., cap. 6. Fundamentum primum ac præcipuum ejus est, quia hæreticus ipso facto amittit dominium rerum suarum; ergo amittit jus possidendi illas; ergo tenetur statim illas tradere vero domino, id est, fisco, in quem illarum rerum dominium ex vi legis translatum est. Antecedens supponitur ex dicto cap. *Cum secundum leges*, et ex aliis legibus civilibus imponentibus pœnam confiscationis; nam illam explicant per ablationem domini. Prima vero consequentia videtur clara, quia jus possidendi ex dominio oritur, vel potius est quasi pars ipsius domini. Unde facile probatur secunda consequentia, quia nemo potest alienam rem juste possidere sine domini voluntate. Secundo argumentatur, quia peccatum hæresis dignum est hac pœna, seu privatione, et lex potuit illam imponere dicto modo, quia nulla repugnantia vel injustitia in eo involvitur; ergo de facto ita imposuit et ita obligat. Probatur consequentia, quia verba legis ostendunt mentem ejus esse privare hæreticum suis bonis, quantum potest. Unde argumentatur tertio, quia alias superflue adderetur in lege illa particula *ipso jure*, seu *ipso facto*, si expectanda esset sententia, ut reus sua bona tradere teneretur, quia ad hoc ipsum obligaretur post sententiam, etiamsi lex verba illa non addidisset.

2. *Secunda opinio affirmans de hæretico noto, et negans de occulto.* — *Ejus motivum.* — *Confirmatur.* — Secunda opinio distinguit inter hæresim publicam, et occultam, etiam per accidens, et de hac posteriori negat teneri hæreticum sic occultum bonis se expoliare, et fisco tradere, fortasse ex illa regula sumpta ex Chrysostomo, homil. 31 ad Hebr.: *Non dico tibi, ut te prodas*; nam ille hæreticus sic occultus, tradendo bona sua, se proderet. At vero quando delictum est notum et publicum, affirmat hæc opinio teneri hæ-

reticum etiam ante sententiam tradere bona sua fisco. Ita tenuit Adrianus, quodlib. 6, art. 1, litter. 1, et sequitur Sylvest., verb. *Hæresis*, quæst. 8, et verb. *Assassinus*, quæst. 6, et verb. *Pœna*, quæst. 21; et Angelus, eodem verbo, numero 3. Fundatur specialiter, quia sententia solum requiritur ut delictum sit notum, et tollatur occasio faciendi injustitias; sed hæc ratio cessat quando delictum est publicum; ergo non est cur expectetur sententia. Et confirmatur, nam si fiscus tunc auferret bona ab hæretico ante sententiam, licet fortasse excederet in modo, tamen in re non committeret injustitiam, nec teneretur restituere bona hæretico; ergo signum est ipsum hæreticum non habere jus retinendi bona illa, ac proinde statim ac delictum notorium est, teneri reddere bona fisco.

3. *Tertia opinio vera, negans, et certissima.* — Tertia sententia, et vera, est, hæreticum, quandiu per sententiam non est condemnatus, aut declaratus hæreticus, juste possidere, et uti bonis, nec teneri in conscientia se illis spoliare, aut fisco tradere. Hæc opinio communissima est et securissima, et in praxi servanda. Tenet Cajetan., in Summ., verb. *Pœna*, et 2. 2, quæst. 26, art. 3; Victor., relect. 1 de Indis, num. 8 et sequentibus; Soto, l. 1 de Justit., quæst. 6, art. 6, post quartam conclusionem; Corduba, libro 4 Quæstionar., quæst. 36, opin. 1 et 3; Navar., in Sum., cap. 23, num. 66; Anton. Gomez, sibi contrarius, retractans primam sententiam in eodem l. 3 Variar., cap. ultim.; Penha, in Director., part. 3, commentar. 458, et late respondens argumentis Castri; Siman., tit. 9, a n. 157, et plures alios referendo; Sancius, dicto l. 2 in Decal., c. 22, a n. 6; Farin., de Hæresi, q. 190, n. 23.

4. *Primum fundamentum hujus sententiæ.* — Duo possunt esse præcipua fundamenta hujus sententiæ, quia duo sunt ad obligationem legis necessaria, scilicet, potestas et voluntas legislatoris. Prima ergo ratio sumitur ex defectu potestatis, qua Soto et multi alii utuntur; quia licet lex humana possit reum punire, et actionem imponere, in fine, illam actionem, quæ actionem hominis non requirit, tamen quando pœna ad sui executionem postulat actionem hominis, non potest lex humana obligare reum, ut illam in se exequatur; sed hæc pœna privationis omnium bonorum non mandatur executioni sine hominis actione; ergo non potest lex obligare reum, ut illam in se exequatur, quia contra

ordinem naturæ est ut aliquis in seipsum agat, præsertim in suum nocumentum. Et confirmatur, quia non potest princeps plus obligare per legem, quam verbo suo; sed non posset princeps privatim mandare alicui, propter personalem cognitionem, quam de illius delicto habet, ut omnia bona sua ipsi tradat; ergo neque per legem potest id præcipere. Hæc tamen ratio, in generali sumpta, non concludit, quia principium quod assumit non est universaliter verum; aliquando enim potest lex humana obligare reum, ut in se per propriam actionem exequatur pœnam, ut in libro 5 de Leg., a cap. 7, dictum est. Nihilominus tamen applicata ad præsentem materiam probabilissima est; quia illud principium saltem habet locum in pœna acerbissima, et ideo non potest obligari reus ut se occidat, vel mutilet, etc., quia leges humanæ esse debent humano etiam modo possibles, imo et tolerabiles: hæc autem pœna privationis omnium bonorum acerbissima est, et ordinarie secum affert magnam jacturam, etiam in superioribus bonis, vel honoris, famæ, vitæ, vel commoditatis corporalis; ergo, moraliter loquendo, non potest lex humana obligare reum, ut non condemnatus hanc pœnam in se exequatur. Et eadem ratione neque princeps id poterit verbo præcipere ante condemnationem.

5. *Secundum fundamentum omnino efficax.* — Secunda ratio evidentiùs concludens est, quia leges humanæ, per quas hæc pœna imposita est, non declarant talem legislatoris voluntatem; nam leges civiles solum imponunt confiscationem ipso facto; de executione autem, seu actuali privatione bonorum, nihil loquuntur; lex autem canonica in dicto cap. *Cum secundum leges*, quoad confiscationem, non plus disponit quam leges civiles; quoad executionem autem prohibet ne fiat ante sententiam latam; ergo multo minus imponit talem obligationem. Dicent ibi prohibitionem fieri potestatibus, seu iudicibus, non tamen ipsi reo. Respondetur satis esse quod illi non præcipiatur, quia ut non oriatur obligatio, non præcipiatur. Et ita partem hanc juvant omnia principia juris, quod *pœna non sunt amplianda, neque exacerbanda, ultra propria et rigorosa verba legis*. Denique usus, qui est optimus interpretis legum, hanc partem satis confirmat.

6. *Ad primum argumentum, in num. 1.* — *Ad secundum.* — *Ad tertium.* — Ultimo con-

firmatur hæc veritas, respondendo ad fundamenta primæ opinionis; nam pœna quæ non probatur, non est admittenda; illa autem fundamenta nihil probant. Nam primum assumit, quod hæreticus privatur dominio bonorum suorum ipso facto, quod non est simpliciter et omnimode verum, ut in sequenti sectione dicam. Deinde negari potest consequentia; nam licet privaretur dominio, posset illi relinqui administratio et possessio, seu retentio cum usu talium bonorum, et ita sine dubio factum est; ideoque, dato quod hæreticus perdat dominium, nihilominus non retinet bona invito domino, ac proinde non peccat retinendo illa. Ad secundam vero rationem negatur assumptum; jam enim probatum est nec potestatem, nec voluntatem legislatoris concurrere ad talem obligationem imponendam. Tertia item ratio nullius est momenti; nam particula, *ipso facto, vel ipso jure*, habet alios effectus confiscationis supra declaratos, et ideo non est superflua, si istum non habeat.

7. *Impugnatur distinctio opinionis secundæ in n. 2.* — *Ad ipsius motivum ibid.* — *Ad confirmationem.* — Atque ex his concluditur superfluum esse distinctionem quam adhibet secunda opinio, de hæretico occulto, vel noto, quia hic non agimus de obligatione aliorum, sed de obligatione ipsiusmet hæretici ad tradenda bona sua; nam si ad hanc obligationem sufficit notitia facta extra sententiam juridicam, hæreticus occultus sufficientem notitiam habet sui delicti, etiamsi ab aliis non sciatur; ergo non minus obligabitur in delicto occulto quam in publico, quia ipsi non est occultum, et ita est impertinens aliorum notitia. Si vero major notitia quam facti proprii necessaria est, profecto illa erit necessaria, quam lex præscribit; lex autem postulat notitiam juridicam per sententiam; ergo nulla alia sufficit. Et ita non procedit motivum illius opinionis, quia sententia non propter quæcumque notitiam etiam publicam requiritur, sed etiam propter notitiam juridicam, quæ ad majorem humanam certitudinem, et reipublicæ satisfactionem, et ad vitandas fraudes, per legem præ-

scribitur; et ideo conditio a lege posita, proprie et in specie implenda est, ut talis obligatio oriatur. Imo addunt auctores graves relati a Farinae., illo numero vigesimo tertio, inter quos est Sanchez, et Molina, in tam acerba pœna non teneri cum etiam post sententiam in se talem pœnam exequi, sed hoc pertinere ad iudicem; ad reum vero solum spectare ut patiat, et non resistat. De qua re videri

possunt quæ dixi libro 5 de Legibus, cap. 10. Unde ad confirmationem respondetur, falsum etiam esse quod sumit; nam etiam fiscus seu ministri ejus non possunt occupare bona hæretici, etiam noti per famam, antequam condemnentur. Nam licet possit custodiam adhibere, ut solet, ne talia bona furtim auferantur, non potest tamen illorum possessionem accipere, nam hoc illi prohibitum est in dicto cap. *Cum secundum leges*; nam quod jure ab alio possidetur, non nisi per injuriam auferatur, ut dicitur in cap. *In litteris*, de Restitut. spoliator. Et ideo si tales ministri occupent hujusmodi bona, restituenda sunt, et in priori statu constituenda usque ad sententiam, vel donec post sententiam iudex executionem fieri præcipiat.

SECTIO III.

Utrum hæreticus etiam per accidens occultus, ipso facto et ante omnem sententiam, bonorum suorum dominium amittat.

1. *Prima sententia affirmans.* — *Fundamentum.* — Quoniam bonorum possessio et retentio cum usu distincta est a dominio, ideo, licet in præcedenti sectione dictum sit hæreticum juste retinere bona sua, donec condemnentur, nihilominus manet dubium an dominium etiam retineat. In quo prima sententia et valde communis est, hæreticum statim amittere dominium bonorum suorum. Ita tenet Bartol., in l. *Imperator*, ff. de Jure fisci; Abbas et Felin. in capite ultimo de Hæret.; Antonius Gomez, libro tertio Variar., capite secundo, neque in capite ultimo retractat sententiam quoad hanc partem, sed potius confirmat numero 4. Tenet etiam Gregorius Lopez, in lib. 4, tit. 2, partit. septima, ubi plures allegat. Eandemque sententiam supponunt Medina, Corduba et Castro, in præcedenti sectione allegati, ac sequuntur communiter moderni Theologi, 2. 2, quæstione 11, art. 2 et 3; Azor, tom. 1, lib. 5, capite 7, quæstione 1. Sed contra, tenent Farin. de Hæresi, quæst. 190, num. 68. Fundamentum unicum est, quia lex humana potest hanc pœnam hoc modo imponere, et valide et juste, si delictum sit illa dignum; et ex verbis legum satis colligitur voluntas imponendi hanc pœnam isto modo; nec dubitari potest quin hoc delictum sit tale; ergo de facto imposita est talis pœna. Major de potestate probatur, primo, quia pœnas pure privativas potest lex